

Дмитро Андрійович Канівець,
*аспірант кафедри публічного управління та адміністрування
Полтавського державного аграрного університету,
м. Полтава, Україна*

МОЖЛИВОСТІ ІНСТРУМЕНТІВ ЕЛЕКТРОННОЇ ДЕМОКРАТІЇ НА РІЗНИХ ЕТАПАХ РЕАЛІЗАЦІЇ МІСЦЕВОЇ ПОЛІТИКИ

Цифрові інструменти повинні забезпечувати принаймні три виміри демократії: прозорість, підзвітність та участь. В Україні існує достатній банк е-сервісів для поширення в органах місцевого самоврядування технологій електронної демократії: офіційні державні / урядові портали, єдині платформи колективного користування, власні е-ресурси. Для органів місцевого самоврядування корисніше надати простіший перелік інструментів для забезпечення електронної демократії. Зокрема, це 1) оптимізовані під мобільні пристрої інтерактивні вебсайти з актуальною інформацією; 2) відкриті дані, включаючи відкриті бюджети; 3) онлайн-трансляції; 4) сервіси е-петицій; 5) е-консультації; 6) електронні громадські слухання 7) е-голосування; 8) бюджет участі або громадський бюджет онлайн [1, с. 9].

Звичайно, завжди виникає питання вибору дешевшого чи безкоштовного, але менш популярного сервісу чи дорожчого, але кращого ІТ-рішення. Очевидно, що вибір залежить від наявних джерел фінансування. З практичної точки зору, для кожного конкретного завдання доцільно вибирати відповідні інструменти з наявних враховуючи саме цілі їх реалізації на різних етапах державної політики / політики місцевого розвитку.

Значне розмаїття інструментів е-демократії спонукає при вивченні серверного забезпечення розвитку е-демократії в чотирьох найбільших територіальних громадах Полтавської області (міських Полтавській, Кременчуцькій, Лубенській, Миргородській) розглядати їх використання на п'яти етапах циклу творення політики місцевого розвитку, визначених згідно циклу творення державної політики Й. Томкова та Д. Хуткого [2, с. 2] (табл. 1).

Потрібно відмітити, що найкраща ситуація в 2021-2022 рр. склалася в Кременчуцькій міській територіальній громаді де нараховується більше 20 різноманітних е-сервісів. На етапі формування порядку денного місцевої політики це – «Звернення та петиції» та «Панель міста». На етапі формулювання політики – «Громадські обговорення, опитування», «Електронний кабінет депутата». На етапі затвердження політики – «Бюджет участі», он-лайн трансляція сесій, виконкомів. Чимало інструментів е-демократії сайт Кременчуцької міської ради пропонував використати на етапі втілення політики: «Відкритий бюджет – візуалізації», «Єдиний державний портал відкритих даних», «Відкриті дані міста», «ЦНАП», «Реєстрація в заклади дошкільної освіти», «Онлайн запис до лікаря», «Транспорт онлайн», «Управлінська геоінформаційна система міста Кременчука», «Позашкільні заклади», «Об'єкти комунальної власності». Моніторинг і контроль реалізації місцевої політики в м. Кременчуці полегшувався завдяки е-сервісам Портал

«Відкрите місто», «ОКС. Аналітик», «Звернення та петиції», «Служба допомоги мера Кременчужанам», «Сертифікати з позашкільної освіти», «Деклараційний реєстр об'єктів торгівлі», «Карта доступності», «Карта ремонтів».

Таблиця 1

Класифікація інструментів е-демократії відповідно до етапів реалізації місцевої політики в громадах України

Етапи	Рекомендовані інструменти
1. Формування порядку денного політики	Різні дискусійні онлайн-форуми, е-петиції, аналітика відкритих даних, онлайн кампанії лобювання та підвищення обізнаності громадськості
2. Формулювання політики	Е-опитування, е-консультації, е-обговорення
3. Затвердження політики	Е-голосування (зокрема, на виборах громадських рад), механізми відкритої онлайн трансляції, бюджет участі або громадський бюджет
4. Втілення політики	Опитування задоволеності громадян, громадські рішення, краудсорсинг, краудфандинг, платформи відкритих даних
5. Моніторинг і контроль	Мапи проблем, панелі моніторингу підзвітності, ефективності, державних витрат (наприклад, E-data, ProZorro), е-звернення

Джерело: розроблено автором

Полтавська міська територіальна громада в 2021-2022 рр. пропонувала незначний набір е-сервісів, що є зовсім критично для м. Полтави як для обласного центру. Це – «Система електронних петицій», е-сервіс «Бюджет участі» Платформи електронної демократії, Портал «Відкритих даних», «Відкритий бюджет», «Геопортал містобудівного кадастру Полтавської міської ради», «Зворотний зв'язок», «Онлайн запис до департаменту». Проте варто відмітити існування практики подання онлайн запитів на інформацію, що зустрічається лише в двох з 60-ти територіальних громад Полтавської області.

В Миргородській міській територіальній громаді на етапі формування порядку денного місцевої політики задіяна лише платформа спільного користування «Єдина система місцевих петицій». На етапі формулювання політики використовується такий компонент офіційного веб-сайту як публічні консультації (сервіс «Консультації з громадськістю» Платформи електронної демократії) та власний е-опитувальник (зокрема, опитування підприємців щодо зрозуміння поточних потреб та проблем приватних підприємців у громаді, визначення перспектив співпраці). На етапі затвердження політики практикується он-лайн трансляція сесій та виконкомів, бюджет участі.

На етапі втілення політики сайт Миргородської міської ради використовує такі платформи спільного користування як Система візуалізацій «Відкритий бюджет», «Відкритий бюджет для громадян» (open budget), послуги ЦНАПу, «Моя школа» (перевірка успішності дитини), «Записати дитину в дитячий садок», «Онлайн-запис до лікаря», «Як відкрити бізнес» (інформація для бізнесу та інвестування), «Транспорт онлайн», «Віртуальний тур», «Публічна кадастрова карта», «Відкриті дані», «Відкрите місто», онлайн камери. Всього

використовується 18 е-сервісів. Планується цифровізація житлово-комунальної сфери (зокрема, сплати комунальних послуг), подання інформації про роботу профільних служб та туристичні маршрути.

На етапі моніторингу і контролю реалізації місцевої політики м. Миргорода задіяно Портал «Відкрите місто», «Єдиний веб-портал використання публічних коштів», сервіси «Онлайн звернення» та «Карта ремонтів», що означає безпосереднє впровадження електронної демократії. Майже всі е-напрацювання, які є на сьогодні в місті у різних напрямках та галузях зібрано на платформі Smart City, яка працює і оновлюється на офіційному сайті Миргородської міської ради.

Сервісне забезпечення е-демократії в Лубенській територіальній громаді є недостатнім, оскільки сайт Лубенської міської ради може запропонувати лише електронний опитувальник (про роботу громадського транспорту в м. Лубни), користування Порталами «Відкритих даних» та «Відкрите місто», зворотній зв'язок для надсилання повідомлень, онлайн камери.

В підсумку зауважимо, що лише дві з чотирьох найбільших територіальних громад Полтавської області (Миргородська та Кременчуцька) мають рівень сервісного забезпечення розвитку е-демократії вище середнього по громадах Полтавської області. А отже, потреби густонаселених громад в онлайн-версіях інструментів е-демократії (які, безумовно, є вищими) повністю не враховуються. У всіх чотирьох територіальних громадах наявний лише сервіс «Відкриті дані», у трьох з чотирьох згаданих – такі сервіси: «Електронні петиції / звернення», «Електронні обговорення, опитування», «Бюджет участі», «Відкритий бюджет», «Геопортал містобудівного кадастру / кадастрова карта / геоінформаційна система», Портал «Відкрите місто» та «Електронні петиції / звернення» та зворотний зв'язок.

Дієвим інструментом прямої демократії, за допомогою якого його жителі беруть участь у прийнятті рішень щодо розподілу частини коштів міського бюджету є громадський бюджет. Він застосовується в кожній з чотирьох найбільших територіальних громад. Проте, лише два міста, Полтава та Кременчук, використовують е-сервіси в практиці його реалізації. Кременчук використовує в процесі громадського бюджетування Платформу «Громадський проект», Полтава спирається на е-сервіс «Громадський бюджет» Платформи електронної демократії.

З запозиченням практики інших територіальних громад Полтавської області спектр інструментів е-демократії чотирьох найбільших територіальних громад Полтавської області доцільно розширити такими інструментами як «АІС з енергоефективності», Портал «Розумне місто», «Кабінет посадової особи», «Публічні закупівлі», «Електронна приймальня», «Слідкуй за витратами». Для трьох з чотирьох найбільших територіальних громад базовою вимогою є запровадження онлайн звернення та електронного запиту на інформацію.

Список використаних джерел:

1. Інструменти е-демократії у містах України. Інформаційно-аналітичний довідник / А. Ємельянова та ін. Київ, 2017. 58 с.

2. Томкова Й., Хуткий Д. Аналітичні записки з ефективного е-урядування. Випуск № 2: Втілення е-демократії: Спектр інструментів та варіанти вибору. Київ, 2017. 9 с. URL: https://www.researchgate.net/publication/340117174_Analiticni_zapiski_z_efektivnogo_e-uraduvanna_Vipusk_No2_Vtileнна_e-demokratii_Spektr_instrumentiv_ta_varianti_viboru (дата доступу 01.12.2022)

Сергій Васильович Колотій,
*магістрант Полтавського центру дистанційного навчання
Міжрегіональної академії управління персоналом,
м. Полтава, Україна*

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ВПРОВАДЖЕННЯ ІНСТРУМЕНТІВ ЕЛЕКТРОННОЇ ДЕМОКРАТІЇ В УКРАЇНІ

На сучасному етапі в рамках процесу децентралізації державна політика спрямовується на потреби жителів територіальних громад і передбачає передачу значної частини повноважень, ресурсів та відповідальності від органів виконавчої влади органам місцевого самоврядування.

Права і свободи людини можуть бути гарантовані і захищені тільки за наявності вільного доступу до інформації, забезпечення суспільної думки, адекватної подіям, які відбуваються, ефективного впливу громадян на місцеву владу і здійснення владою необхідних функцій управління.

Сприятливі умови для успішної взаємодії цифрового та демократичного сценаріїв розвитку суспільства склалися на початку ХХІ ст. До цього демократія була тільки гучним словом, коли реальна участь громади була обмежена. Зараз ці перепони можливо усунути завдяки інформаційним технологіям. Демократія буде розвиватися тоді, коли участь в ній стане зрозумілою та доступною. В цілому йдеться про е-демократію не як про оцифрування адміністративних послуг, а як про процес, що трансформує політичну систему, як про можливість створення взаємодії, довіри між владою та громадянами.

Існує необхідність забезпечення участі різних суспільних груп в демократичних процесах в режимі онлайн. Щоб налагодити зв'язок з посадовими особами, вони мають отримати допомогу та підтримку. Немає сенсу впроваджувати сучасні технології взаємодії для того, щоб почути думку категорій громадян, які і так беруть участь у процесі консультацій.

На законодавчому рівні сферу електронної демократії в Україні регулюють Закони України «Про інформацію», «Про Національну програму інформатизації», «Про електронні документи та електронний документообіг», «Про електронні довірчі послуги», «Про доступ до публічної інформації», «Про захист персональних даних», «Про звернення громадян», Стратегія сталого розвитку «Україна-2020», Концепція розвитку електронного урядування в Україні, розпорядження Кабінету Міністрів України «Про схвалення Концепції розвитку електронної демократії в Україні та плану заходів щодо її реалізації» тощо.